

# מעיינות מהרצ"א



הלכות ומנהגים הנהגות והדרכות ממוך הגה"ק בעל בני יששכר ז"ע  
ומדברי צאצאיו ותלמידיו הקדושים ז"ע • על סדר פרשת השבוע ומועדי השנה  
פרקים נבחרים מספר "מאורות מהרצ"א" על סדר השולחן ערוך שעתיד לצאת לאור עולם ברוב פאר והדר בעריכת הרב שלום לייפער שליט"א  
יצא לאור על ידי מכון "מעיינות מהרצ"א" בית-שמש

שנה ג' | וישלח תשע"ו. גליון קל"א

## הדרכה ישרה

הנהגות והדרכות

### לקבל עול הפרנסה ודחקות מאהבה

קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות:

ועוד זאת לדעת מעניני קבלת הדחקות והעניות באהבה, ומי שהוא בהיפך שמתעצב ומתקעס בקרבו ולא הוטב בעיניו, הוא אבירייהו דגאות, שמדמה בדעתו שהוא ראוי לטובות גדולות, ואילו היה יודע ערכו היה מקבל הדחקות באהבה, והשם יתברך ירוח על עמו וישפיע להם כל טוב חסדים מגולים ברוב רחמי וחסדיו, וכהנה יש לאלפים ענפי הגאווה השם יתברך יורה לעמו הדרך הישר, ישמע חכם ויוסף לקח: [הוספות מהרצ"א אות לח]

סיפור לי מעשה רב, מאת כבוד קדושת הרב הקדוש מה"ר דב בער זצוק"ל (יא"צ י"ט כסלו), בהיותו מתבודד עדיין בעניות ובדחקות, פעם אחת באת אשתו והתחילה לספר לו בבכיה מגודל דחקות בניו איך הם רעבים וצמאים ואין כסות בקרה, אזי שמע בדריה והיה מתאנח מעט, והנה שמע קול שאמרו לו מן השמים שכבר אבד חלקו מן העולם הבא, והנה עמד מרעיד כרגע בהתבוננו בדעתו שכבר אין לו ב' עולמות, דעולם הזה כבר אין לו והנה הוא ובניו מודכים בחיצי רעב עד למאד, וגם עולם הבא אין לו, והנה בהתבוננותו הזה הפסיק מעט מתורתו עד אשר שם אל לבו בקדושת עינו, אדרבא הנה כעת אהיה עובד עבודה אמיתית שכבר אבד סברי משני העולמות ותהיה עבודתי באמת רק לעשות נחת רוח, והתחיל שוב ללמוד בקדושה, אז בשרוהו מן השמים שהחזירוהו לחיי עולם הבא, רק מהיום והלאה יהיה נוהר שלא יעשה כזאת, היינו שלא יתאנח עוד מחמת גודל רחמנותו על בניו כי אין לו רחמנות מרובה מרחמנותו ית"ש. יצא לנו מזה ב' ענינים להנהגת האדם במדותיו, א' דברי מרן ז"ל [אדמו"ר הרב הקדוש מו"ה יעקב יצחק זצוק"ל] בענין אלישע אחר וכמ"ל [באות א: שיצתה בת קול ואמרה 'שבו בנים שובבים חוץ מאחרי', ויבן למשכיל, אילו היה משיב כיון שכן הוא, אזי הנה הוא העת והעונה לעבדך עבודה שלימה אמיתית, כיון שאין כאן קיווי לתשלום שכר, אזי תהיה עבודתי רק לעשות נחת רוח לפני מי שאמר ונעשה רצונו, אילו היה משיב כזאת היה מכופר לו והיה מגיע למעלה גדולה]. ב' לקבל גזירתו ית"ש באהבה ושלא לדאוג ולהתאנח על זה כי צריך לדעת שהשכל מצד רחמנותו ית"ש: [אגרא דפרקא אות ב]

## זמני שב"ק

זמן הד"ג	ירושלים
4:01	בית שמש
4:00	בני ברק
4:14	לאנדאן
3:43	
מוצאי שב"ק ר"ת	
5:53	ירושלים
5:52	בית שמש
5:49	בני ברק
5:10	לאנדאן

## אתערותא דפרקא

דברי חיזוק והתעוררות

### הנהגות האדם (צ"ג)

אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו / ילמוד תורה כשור לעול וכחמור למושא

לשון קדשו של רבינו בהנהגות האדם (אות כ"א: מאמר שני):  
"אם יבא אחד ח"ו לידי הרהור עבירה, תיכף יסלקנה ממשבתו, ויחשוב שיקיים בזה מצות 'ולא תתורו אחרי לבבכם', ואם יעורנו השי"ת להעלות כל מצות בשרשן לעולם העליון מה טוב".

הנה כבר ראינו בשבוע העבר מה שביאר רבינו על חומרת העוון של הרהורי עברה רח"ל, והנה בראות האדם חומר העוון יורד לבו איך יוכל להנצל מזה, והלא אמרו בגמרא (בבא בתרא קס"ד): "אמר רב עמרם אמר רב, שלש עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום, הרהור עבירה, ועיון תפלה, ולשון הרע, לשון הרע סלקא דעתך, אלא אבק לשון הרע".

אבל רבינו בדבריו הקדושים בהקדמה לס' דרך פקודיך (הקדמה ז, אות ה) כבר האיר עינינו בזה למען נדע את המעשה אשר נעשה, וז"ל: "וזהו לדעת מה שנראה לי בפרט הזה, דודאי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, והוא בנפול לאדם איזה מחשבה באונס על ידי הסתכלות פתאומי וכיוצא, ודאי זה אינו מסוג הזה, דעל זה נצטוונו 'ולא תתורו אחרי לבבכם וכו'', היינו כשיגיעו ח"ו לידו הרהור צריך לקיים 'ולא תתורו וכו'' לדחות הדבר ממשבתו, רק כאשר יזכירוהו השכל שזה הרהורו אסור, והוא מאריך במחשבה ברצון, זה הוא האיסור מן התורה, אפילו לצייר התענוג של התענוג במחשבה ברצון אסור, אבל מה שנופל לאדם במחשבה באונס, ותיכף שיזכירוהו השכל והיצר טוב יקיים 'ולא תתורו וכו'' יהיה חלקו בחיים ואין ביזו עון, ואדרבה מצות 'ולא תתורו וכו'' תחשב בחשבון מצותיו, וזה הוא הפירוש של 'ולא תתורו', מלשון 'התרים את הארץ' (במדבר י"ד), היינו מרגלים שדרך המרגל לחפש ולחקור במטמונות, כן נצטוונו שלא לחקור ולחפש ולהאריך במחשבה הנופל פתאומית, רק ידחנה ממשבתו ואז טוב לו".

ושנה רבינו הדברים בספר דרך פקודיך (מצוה לה, חלק המחשבה, אות ז), וכאן הוסיף שהאדם מחויב לקדש מחשבתו עד שיבא למדריגה למאוס ברע, וז"ל: "ודע ידידי כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, וחלילה לחשוב על הבורא יתברך שיחשב לו לעון מה שנופל בפתע פתאום איזה מחשבה רעה בציור העבירה ועריבותה ותיכף מסיר המחשבה ממשבתו, כל כלי זה הוא לאונס ואונס רחמנא פטריה, (הן אמת שמוחביב כל אדם לעשות כל הפעולות ולקדש מוחו ומחשבתו ואיבריו עד שיבא למאוס ברע בתכלית, ואז לא יבא לידי הרהורים, אבל אף על פי כן מה יעשה האדם שלא זכה עדיין למדריגה זו, כשאינו מרהר ברצון רק נפל הדבר במחשבתו לאונס לא לחשוב ד' לו עון), רק שנוכח שזה אסור ואף על פי כן מאריך במחשבה, ומצייר עריבות העבירה במחשבתו, אפילו אינו מחשב לעשות העבירה רק מאריך ומחשב ציור עריבות הונות, זה עבר חוק הפר התורה, רק זאת יעשה האדם ויהיה תיכף כשנוכח שהוא עבירה יסיח דעתו ליראה ולהאבה ולתורה, וידחה המחשבה רעה ממשבתו ויכוון לקיים 'ולא תתורו וכו'".

ואף גם זאת רבינו בהוספות מהרצ"א (אות לה) להזהיר אותנו שלא יפול האדם בעצבות ממה שזכה עדיין למדריגה נעלה זו למאוס ברע עד שלא יפול במחשבתו שום הרהורים, וז"ל: "ואזכיר לך איזה ענפים [של גאווה] לאיש המהומני כערכי, וממנו תקיש אל השאר, כשרואה אדם שמגברין עליו ח"ו הרהורים רעים יפול בעצבות ח"ו ולא יתאמץ לעלות במרכבה ללמוד תורה, באמרו תורה צריכה ללמוד בטהרה, תדע ידידי שזה הוא ענף דק מענפי הגאות, שאינו מכיר ערכו ומחשב את עצמו כבר למסויים וילודע עניני העבודה, ואילו היה מכיר את ערכו שמועילם לא עוזב באמת המיית האותו העולם הזה, והוא קשור ודבוק בעבודתו אהבת עולם הזה, איך מאלאנו לבו לבקש גדולות ונפלאות אשר שייך להשרידים אשר י"י קורא, אכן לפחות הענף די לקיים בכל עת 'ולא

ובשו"ת אהל יהושע" (ח"ב דרוש לגמר בנין ביהכ"ס) כתב שרבינו הנהיג לומר: "ותצילנו מעבירה ומרהור עבירה", וז"ל: "הגה"ק הנודע בישראל גדול שמו מהרצ"א זצלה"ה מדינוב, שהנהיג לומר ותצילנו מעבירה ומרהור עבירה כו', ושמעתי אומרים בשם צדיק אחד מגדולי זורנו שפתס עליו דהאיך שייך להתפלל בדבר שאי יכולים להנצל ממנו כמאמר השי"ת [שלש עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום, הרהור עבירה וכו'], ולא ראה דברי המהרש"א הנ"ל שאנו מבקשים שנהיה במעלה גבוה, ואז נוכל להנצל מכל וכל, וזה ברור".

ודברי השו"ת אהל יהושע אלו תואמים לדברי רבינו הנ"ל מס' דרך פקודיך, שהאדם מחויב לקדש מחשבתו עד שיבא למדריגה למאוס ברע, עד שיבא למדריגה למאוס ברע, ועל כן תערב נא בקשתנו ותפלתנו לפני אדון כל שנזכה להטהר ולהתקדש בקדושה של מעלה.

1. להגאון רבי יהושע פינחס באמבאק זצוק"ל, אבד"ק אושפיצין, נלב"ע כ"ח ניסן שנת תרפ"א, ספרו נדפס בהסכמת הגאון רבי שלום מרדכי הכהן אבד"ק ברעזאן, הגאון רבי יצחק שמעלקא אבד"ק לבוב, הגאון רבי דוב בעריש הכהן רפאפורט מראוא:

# שונה הלכות

בירורי הלכות ומנהגים

## סגולות מדת חנון מכוון כנגד מדת בנין אב ויאמר הילדים אשר חנון אלקים את עבדך

הזכיר מדת חנון וחנון שבתורה שבעל פה הוא כנגדו מדת בנין אב הן, וזהו 'לאמר' לדורות מה מאד מועיל לאדם בנין אב שלו, היינו כשנבנה בקדושה ובטהרה ובייחוס: [ליקוטי מהרצ"א ואתחנן]

### על ידי ההשכמה להוצאת שבת מעורר מדת חנון

בגמרא (שבת ק"ז): 'אמר רב חסדא לעולם ישכים אדם להוצאת שבת שנאמר (שמות טז ה) והכינו את אשר יביאו, לאלתר, בשעת הבאה הכנה, והבאה בהשכמה היא דחייב וילקטו אותו בבקר בבקר, עכ"ל, ולי נראה דלמד לה מן 'ביאו' ששורשו 'בוא' והוא לשון מהירות כמו שאמרו רז"ל ביבמות (מח): 'מפני מה הגרים מעוניים בעולם הזה, על שאיחרו ליכנס תחת כנפי השכינה, כדכתיב (רות ב יב) ישלם ד' פעלך וכו' אשר באת לחסות תחת כנפיו, עיין שם ברש"י ותוספות לשון ביאה היא במהירות והקדמה, ממילא לפי זה מדכתיב 'והכינו את אשר יביאו', במהירות ובזריזות והיא השכמה תיכף יכינו, יהיה איך שיהיה הנה הוא נלמד מבנין א"ב, כי הוא נלמד מאבינו הראשון 'וישכם אברהם בבקר' (בראשית כג), ועל ידי מדת בנין אב מעוררים מדת חנון, וכתוב (שמות לט יט) 'וחנותי את אשר אחון אף על פי וכו'', ויתבאר עוד א"ה: [בני יששכר, שבתות, מאמר ב, סימן ט]

### המדבר בדברי תורה ויראת שמים מעורר מדת 'וחנון'

זשמעתי כי חנון אני' (שמות כב כו). מה כתיב אחריו (שם כז) 'אלקים לא תקלל'. ומה ענין זה לזה... ויש לפרש עוד על פי דרך הקודש, דהנה ידוע ד'בצלם' אלקים עשה את האדם' (בראשית טו), והנה י"ג מדות של יש אתנו בפאות הזקן, מכוונים לעורר י"ג מדות של רחמים העליונים, ידוע הדבר למשכילים בחכמה, והנה ההוא ארחא פנויה מבלי שער שבשפה העליונה, מכוון נגד המדה השלישית 'וחנון', והנה הוא התחלת הדבור, שתיכף בהתחלת תנועות הדיבור, מוכרח להניע מקודם לכל אמצעית שפה העליונה והנה הארחא שהוא מקום הגבוה והנרגש שבשפה, והנה כפי מעשיו של אדם כך מעורר, אם מדבר בדברי תורה ויראת שמים, אזי מעורר מדת 'וחנון' לחוננו חנם מאוצר המנוצח, ובהיפך ח"ו, אזי פוגם ח"ו, והנה זה הנשפט השווה אשר כמו פיו ידבר נגד הדיין, בהניעו אמות השפה יפגום ח"ו, וזהו שאמר 'זשמעתי כי חנון אני', וסמך ליה 'אלקים לא תקלל', וזה שיש לפרש ולרמוז בפסוקי תהלה שאמר נעים זמירות (תהלים קיט קכד) ממשפטיך לא סרתי (אפילו אם נתחייבתי בדין), כי אתה הורתני (בתורתך, והיכן הורתני, הנה סיפר שבשחה של תורה ואמר) מה נמלצו לחכי אמרתך, (שתי מאמריך הסמוכים יחד כמה הם נמלצים מתוקים) מדבש לפי, (ואמר) מפקודיך אתבונן (הנני מבין דבר מתוך דבר מסמיכות הפסוקים, על כן שנאתי כל אורח שקר, (היינו להניע ההוא ארחא לדבר ח"ו דברי שקר). הן הדבר ותנשק ידי החכמים, ברוך שבחר בהם ובמשנתם: [אגרא דכלה משפטים]

### מצות שמיטה

יש להתבונן בברייתא דתורת כהנים (שהביא רש"י ז"ל) 'מה שמיטה נאמרה כללותיה וכו'', הנה נעשית מצות שמיטה בנין אב לכל מצות התורה, ומפני מה דוקא במצוה הלזו נעשה הבנין אב הלזה, ונראה על פי מה ידוע ד'ק' מדות התורה נדרשת בהן, הן המה מכוונים ל'ג' תיקוני דיקנא קדישא, וכאשר ילמד האדם בתורה איזה מדה מה'י"ג שהתורה נדרשת, הנה יעורר על ידה המדה המכוונת נגדה ב'י"ג מדות, ויפעול נגדה לעורר הרחמים כפי המדה (יתר המאמר [המשך בעמוד הבא])

ישראל, במדת 'רחום יכפר עון ולא ישחית', ולפי זה הנה תבין גם כן בכאן, דלבעבור זה נלמד הדבר בגזירה שוה, הנה כשילמוד האדם הגזירה שוה הזאת אתיא עון עון, הנה יעורר מדת 'רחום יכפר עון ולא ישחית', הן הדבר.

והנה תולדות הבנים הם בסגולה בהתעורר מדת 'וחנון', כמו שאמר יעקב 'הילדים אשר חנון אלקים את עבדך' (בראשית לג ה). על כן במדות שהתורה נדרשת בהן היא מדת 'בנין אב', כי סגולתה לעורר מדת חנון שמסוגלת לבנים שהן בנין אב, הן, אם כן לפי זה תבין מדת 'וחנון' מסוגלת להוליד בנים, ומדת 'רחום' מסוגלת להחיות הבנים שיהיו חיים וקיימים, על כן נאמר בפסוק בסדר הזה, וחנוני (מקודם להוליד בנים) ורחמתי (שהיו הבנים חיים וקיימים), הן הדבר, ובמקו"א הארכתני בענינים הללו ברחב ידים: [בני יששכר, חדש אלול, מאמר ב, סימן ז]

### זכות אבות

אלקים יחנך בני. אמרו רז"ל (בראשית רבה עח ו) מצינו חנינה בכל השבטים, מאמר יעקב 'הילדים אשר חנון אלקים וכו'' (בראשית לג ה). ובנימין עדיין לא היה, על כן בירכו יוסף בחנינה, והנה יש להתבונן מהו הקפידא בלשון חנינה דייקא שיתברך בנימין גם כן בלשון הזה, ויש לך להבין, מדת חנון ב'י"ג מדות הוא המדה הג' מה'י"ג, ובמדות שהתורה נדרשת בהן הוא בתורה מדה הג' נגד 'וחנון' הוא 'בנין אב', היינו שיהיה להשכמים חנינה מבנין אב, היינו זכות אבות, אפילו ח"ו לא יהיה להם זכות בגלות, יעמוד להם הבנין אב היינו זכות אבות: [אגרא דכלה מקץ]

### תפלת יוסף שתעמוד זכות אבות בגלות

ויבא החדרה. תירגם אונקלוס 'לאדרון בית משכביה', צריך לדעת מהיכן שפט זה, ונראה דדרש 'החדרה' ב' הדין' למה, על כן דרש ה' שניה לשרוש, היינו הבית הזה שהלך לשם כך נקרא 'חדרה', והטעם שהיה בית משכבו חדר המיוחד, וכבר ידעת יוסף מדת היסוד משפיע כל הג' קוין ח'סד דין ר'חמים (סוד ג' אבות כנודע), ומשפיע אותם לבת זוונו סוד ה"א אחרונה, על כן אדרון בית משכבו שמו חדר', הן הדבר, והנה כאשר תתבונן מ"ש שבירכו קעת בחנינה סוד בנין אב, שתעמוד לו זכות אבות בגלות החל הזה ועל זה בכה, על כן הלך אל חדר'ה, סוד 'על משכבי בכלילות בקשתי את שאחבה נפשי וכו'' (שיר השירים ג א), בין ותבונן: [אגרא דכלה מקץ]

### האדם שנבנה בקדושה ובטהרה ובייחוס מועיל הבנין אב שלו

ואתחנן (להבין לשון ואתחנן דייקא) אל י"י בעת ההוא (מאי בעת ההוא דייקא) לאמר (מהו הלאמר). כבר דברנו בזה כמה עניינים, והשתא נימא, בע"ת ההוא דייקא כשנתן ארץ סיחון ועוג לראובן וגד וצפי שבט מנשה. וכתב מרן האר"י ז"ל, שהוצרכו השבטים להישאר מחוץ לגבול ארץ ישראל, ראובן על שהיה מחשבת יעקב ברחל, וכן בגד נאמר 'ותקח את זלפה וכו' ותתן אותה וכו' ולא נמלכה ביעקב, הגם דקדושת יעקב שגבה למעלה ראש, עם כל זה לפי קדושתו היה כנראה איזה חסרון, ומנשה נולד מאסנת בת דינה שנתעברה משכם נמצא יוסף כולו קדש, אסנת חציה קדש וכו', ושני בנים נולדו להם על כן חצי השבט נשאר מחוץ לגבול עי"ש בדברי קדשו. והנה בעת ההוא כשראה שאלו השבטים נשארו מחוץ לגבול על שבתולדתם היה קצת מיוזש, הנה אז בעת ההוא התחיל משה להתפלל שהוא יבא לארץ, ארי תולדתו הוא בקדושה עומה ובייחוס יולך ארי מבית לוי ויקח את בת לוי, 'הושיבה באפריון ומלאכי השרת היו מרקדין' כנודע מרז"ל אם כן ראוי הוא מאד שיכנס לארץ. וזהו שאמר לשון ואתחנן, היינו

### י"ג שהתורה נדרשת בהן מפתחות לעורר הי"ג מדות של רחמים

ודע דהמקובל מרבותינו דהי"ג שבתורה היינו י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, הן המה מפתחות לעורר הי"ג מדות של רחמים תיקוני דיקנא קדישא, היינו בלמוד האדם קל וחומר מעורר מדת א-ל, וכשלמד גזירה שוה מעורר מדת רחום וכן כולם, והוא הנרצה מ"ש הרב הקדוש מהרד"ב זצוק"ל שמשוה רבינו ביקש א-ל נא רפא נא לה' שישלח השם יתברך רפואה ממדת א-ל, והשיב לו השם יתברך שילמוד קל וחומר 'ואביה ירק וכו'', ממילא מחויב המתבונן להשכיל בתורה למה דבר כזה נלמד בקל וחומר וזה בגזירה שוה וכיוצא, כי בכאן צריכין להתעוררות מדה זו ובכאן מדה אחרת, ויש אצלינו במקומות מיוחדים דרושים נחמדים בענין זה והיא פנה לתורה: [מגיד תעלומה בסוף הספר]

### אפילו למי שאינו הגון ואינו כדאי

אומרים בתפלתנו בסליחות 'לא בחסד ולא במעשים וכו' דפקנו דלתיך רחום וחנון וכו'', מהראוי להבין למה תופסין לעיקר הב' מדות הללו דייקא, ונראה, להיות שדרשו חז"ל (ברכות ז). 'וחנותי את אשר אחון, אף על פי שאינו הגון, ורחמתי את אשר ארחם אף על פי שאינו כדאי', על כן כשאנחנו אומרים 'לא בחסד ולא במעשים וכו' כדלים וכרשים וכו'', הנה אנחנו מזכירים אלו הב' מדות 'רחום וחנון', שבאלו הב' מדות אתה חנון ומרחם למי שאינו הגון ואינו כדאי, כמה דאת אמר 'וחנותי את אשר אחון ורחמתי וכו': [בני יששכר, חדש אלול, מאמר ב, סימן ז]

### להוליד בנים

במדרש 'זיחנך, יחון אותך בבנים'. יש לפרש דהנה מדת 'וחנון' מדה השלישית ב'י"ג מדות, ובתורה שבעל פה מכוון נגדה מדת 'בנין אב', הן הדבר, אם כן בברכת 'זיחנך' מברכין את האבות שיהיו להם בנים, והוא 'בנין אב' שנבנו הבנים על ידי ברכת האבות: [אגרא דכלה נשא]

### מדת חנון מסוגלת להוליד בנים ומדת רחום מסוגלת להחיות הבנים

ואגב באתי להתעורר בכתוב הלזה, 'וחנותי את אשר אחון (הנה הוא מדת חנון), ורחמתי וכו' (הוא מדת רחום). הלא נסדר הי"ג מדות (שמות לו ו) רחום מוקדם לחנון, והנראה, דהנה אמרו שם בגמרא בברכות (ה). 'כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים וקובר את וכו' מוחלף לו על כל עונותיו, ואמרין שם 'בשלמא תורה וגמילות חסדים דכתיב (משלי טז) בחסד ואמת יכופר עון, חסד זו גמילות חסדים, ואמת זו תורה דכתיב (שם כג) אמת קנה, אלא קובר את בניו וכו' מנלך, תנא ליה ההוא סבא משום רבי שמעון בר יוחאי אתיא עון עון, כתיב הכא בחסד ואמת יכופר עון, וכתוב התם ומשלם עון אבות וכו'', והנה זה דרכינו כל היום כי לא במקרה הוא בתורתנו אשר ההלכה אחת נלמדת בקל וחומר ואחת בגזירה שוה וכיוצא מהמדות, אבל היא הכל בחכמה בפלאה, דהנה המדות שהתורה נדרשת בהם הלא הם תורה שבעל פה נמסרו מסיני, והמה מכוונים להי"ג מדות של רחמים הנכתבים בתורה שבכתב, היינו כשילמוד האדם מדת קל וחומר מעורר מדת א"ל (ועיין בכתבי הקדוש מהרד"ב זצלה"ה אמה, הנה משה שהתפלל על אחותו א-ל נא רפא נא לה' (במדבר יב ג) הנה רצה לעורר מדת א"ל, השיב לו הקב"ה 'ואביה ירק וכו'', היינו למוד קל וחומר ויתעורר מדת א"ל, וכשילמוד אדם גזירה שוה מעורר מדת 'רחום', וכן באינו, והנה כשיש לאדם ח"ו עונות ונגזר כנ"ל, הנה בלמוד גזירה שוה מעורר מדת 'רחום', ומדת רחום זה סגולתה 'והוא רחום יכפר עון ולא ישחית' (תהלים עח לח). אפילו כשנגזר ח"ו השחתה על שונאי

# נעימות הלכה

ביאורי השו"ע בדרך פרד"ס התורה

## נס הנוכח מהתעוררות מדת חנון

שיושעו ישראל הנתונים בצרה ח"ו ואחר כך יתגנו האור כמקדם, והנה זה נקרא 'רחמנות', שראה ית"ש בעני ישראל וריחם עליהם ונילה האור בשביל בניו ועל ידי זה יתפרדו כל פועלי און, ולפעמים עושה הש"י נס לבניו על ידי התגלות איזה אור ושוב התגלות הזה אינו נפסק, רק בכל שנה ושנה בהגיע הזמן הנסיי הוא חוזר האור ההוא להתגלות בגבהי מרומים כעין זמן הישועה, וזה נקרא 'חנינה' מתנת חנם, והנה בכל שנה ושנה אין צריכים לתשועה כזאת שהוצרכו בזמן הנס אבל הש"י לחיבת בניו חוננם במתנת חנם שיהיה להם הזמן קבוע בכל שנה ושנה להגלות עליהם אור פניו.

'בן יוחנן' (נוסח על הנסים). יש להתבונן, בנוסח ההודאה דפורים לא ייחסו את מרדכי לומר מרדכי בן יאיר וכו', ולמה יחסו ככאן את מתתיהו... אחרי כל הדברים הנ"ל הנה יונעם לחיכך, 'בן יוחנן' שמה גרים לשון חנינה שהיא מדה הנ' 'וחנון', נראה מן התורה אשר המדה הזאת מסוגלת לבנים, כמו שאמר יעקב 'הילדים אשר חנון אלקים את וכו'' (בראשית לג ה), ובנימין שלא היה אז עדיין בעולם הנה ברכו יוסף בחנינה 'אלקים יחנך בני', והנה עוד זאת, כבר ידעתין אשר י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן בתורה שבעל פה מכוונים נגד הי"ג עליונים בתורה שבכתב, והנה תראה המדה הנ' המכוונת נגד 'וחנון' (המסוגל לבנים כנ"ל) הנה הוא מדת 'בנין אב', הנה עמוד והתבונן, (בנין האב) יוחנן (לשון חנון) גרם זה לבניו, כי הש"י לא קיפח שכרו בכל מה שעשה לכבודו ית"ש, וכמו שביארתי לך לעיל: [בני יששכר, כסלו טבת, מאמר ד, סימן כג]

יוחנן - שמה גרים לשון חנון

וירצה עוד אומרו 'בימי מתתיהו בן יוחנן' דייקא, הוא על פי מה שכתבתי כמה פעמים, שבנס הלזה לא היה אתערותא דלתתא כי הדור לא היו צדיקים כל כך, וגם לא הניחום היונים להתאסף ולצעוק אל י"י בצום ובכי ומספד כמו שעשו בימי מרדכי ואסתר, ואם כן לא היה אתערותא דלתתא כל כך לישועה ונס, והיה הדבר כעין מעשה בראשית שהספיק מחשבתו של ישראל (מה שיסגלו אחר כך, כמו שאמרו רז"ל ישראל עלו במחשבה, הגם שלא היו עדיין במציאות הספיק מחשבתו של ישראל מה שיסגלו אחר כך, כמו כן היה מעין אותה דוגמא במעשה הנס הלזה שהספיק מחשבתו של ישראל מה שיסגלו אחר כך בעת הישועה, על כן אמרו בהודאה זו 'ואחר כך באו בניך וכו'', מה שלא אמרו בהודאה דפורים מה עשו הבנים אחר כך, ויבואר א"י' להלן ברחב ידיים בענין הנס דמגוריה ובענין הנוסח דהודאה 'אתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם וכו''). והנה שם ראש הדור היה 'מתתיהו' שמה גרים, 'לכם חזו מפעלות י"י אשר שם שמות בארץ' (תהלים מו ט), 'אל תקרי שמות אלא שמות' (ברכות ז:), שם מתתיהו היינו מת"ת י"י, להורות מתת אלקים במתנה בלא התעוררות מעשה התחוננים כל כך, והיה 'בן יוחנן', להורות על מתנת חנם כענין מדת 'וחנון', 'וחנותי את אשר אחון אף על פי שאינו הגון וכו'.' [בני יששכר, כסלו טבת, מאמר ד, סימן כג]

נס חנוכה מתנת חנם

דהנה הנס בא מעולם הנבדל, והיינו בהתגלות בהארה איזה אור מספירות עליונות בגבהי מרומים אזי על ידי זה נפעל הנס בעולם הזה שלא כטבע, והנה ישנם נסים שהמאציל ב"ה מגלה אותו אור רק לשעה המצטרפת

נס חנוכה ממדת חנון ולכן מתעורר בכל שנה

והנה בתיבת 'זכר' כלשון הקודש שרשו הוא משורש זכר היינו משפיע, והנה זכר הוא השפעה מהמשפיע, כי בהעשות איזה פעולה הנה אחר הפעולה יוסר כח הציור מהמחשבה המציירת הפעולה, ואחר כך לעתים רחוקים יצייר במחשבתו זכר המעשה את אשר כבר נעשה, ומהיכן בא הציור הזה, הוא מכח ההשפעה הראשונה שנשפע בציור בעת העשות הפעולה מוליד עוד כח הציור גם אחר כך וזכר את אשר נעשה כבר, על כן המשפיע שבכל מין מהנבראים המוליד בדומה נקרא זכר, הבן הענין.

והנה על ידי ההקדמות הללו יתבאר לך, דבנס (אשר ראו חז"ל) אשר התגלות האור הוא רק לשעה בעת הצטרפות הישועה, לא קבעו יום טוב לדורות לזכרון, אבל כאשר ראו שנקבע האור ההוא בגבהי מרומים שיתגלה בכל שנה ושנה, קבעו יום טוב לדורות, והנה בזמן שהיתה הנבואה משמשת ידעו זה תיכף בשעת הנס על פי נביא, מה שאין כן בנס דחנוכה לא ידעו אם הנס הוא קבוע לדורות אם רק אור לשעתה, על כן לא קבעו ליום טוב לדורות תיכף בשנה הראשונה, רק לשנה אחרת השכילו ברוח הקודש וידעו אשר שוב נתגלה האור דאשקד, כי נפשות הצדיקים מרגישין בהתגלות אור בגבהי מרומים כנודע, על כן אז 'קבעום ועשאוים יום טוב וכו' קבוע לדורות, והבן, והנה כבר כתבנו שהדבר המשפיע והמוליד בדומה נקרא 'זכר', וזהו פירוש הפסוק 'זכר עשה לנפלאותיו (היינו הש"י) עשה 'זכר לנפלאותיו' שיולידו בדומה בכל שנה דמיון הפלא הראשון בזמן הישועה שנתגלה האור כמו כן ברמיון בכל שנה וכו', חנון ורחום י"י, כמו שכתבנו לעיל שהפלא הנעשה בזמן הישועה זהו מפאת רחמנות יתואר בזה הש"י 'רחום', ומה שהוסיף חסרו שיתגלה האור בכל שנה זהו מתנת חנם ויתואר בזה הש"י 'חנון', הבן הדבר: [בני יששכר, כסלו טבת, מאמר ד, סימן פא]

המשפיע נקרא זכר

כשראו שיתגלה האור בכל שנה קבעו יום טוב לדורות

# איגרתא דפרקא

מכתבים שהגיעו לשולחן המערכת

לכבוד ידידי ש"ב הדורש ומברר מקחו של זקננו זצ"ל, הרה"ג ר' שלום שליט"א,

יש לעיין בבני יששכר מאמרי ראש חודש מאמר ד' סימן א' שכתב: "ברכת הלבנה יש ב"ן תיבות, כי לבנה בעולם הזה מרמזת למלכות אשר בה שם ב"ן כידוע, ועל שמה נקראו ישראל העמוסים מני בטן בני מלכים (שבת סז), והנה לבנה" בראשי תיבות ליי"י בנינים נקראים הם". והלא בגירסא שנמצא בהרבה סידורים שחיפשתי כולם יש נ"ג תיבות, ואיפה נמצא גירסא שיש בה ב"ן תיבות, ואיזה תיבה לא גרס?

יישר כחך ותזכה להמשיך בעבודתך הקדושה והכבידה, בן ציון האזנפעלד

תגובות המערכת: תשואות חן חן לכם על הארכתם הנפלאה בדיוק ובבירור דברי רבינו כראוי, ובאמת שהנוסח הזה מקורו במסכת סנהדרין (מב.) ושם מופיע גם כן נ"ג תיבות בזה"ל: "דאמר רב יהודה ברוך [וכו.], אשר במאמרו ברא שחקים, וברוח פיו כל צבאם, חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם, ששים ושמיים לעשות רצון קונם, פועלי אמת שפעולתן אמת, וללבנה אמר שתתחדש, עטרת תפארת לעמוסי בטן שהן עתידין להתחדש כמותה, ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו, ברוך אתה ה' מחדש חדשים", וכן הוא גם כן הנוסח בכמה מסידורי האריז"ל בסידור רבי שבת וביסוד קול יעקב, וכן נראה בפרי עץ חיים שער ראש חדש פרק ג (ובטור הוסיף תיבה אחת 'שאף הן עתידין להתחדש כמותה').

אכן הלבוש בהלכות ראש חדש (סימן תכו) הזכיר הנוסח: "העתידיים להתחדש כמותה", וכן הוא באליה רבה (סימן תכו סק"ב), ואפשר שדברי רבינו מכוונים לפי נוסחת הלבוש. ויש לציין שגם בסידור רבי אשר (שבו התפללו תלמידי הבעש"ט) וביסוד האר"י שנדפס בזאלקאווא בשנת תקמ"א מופיע הנוסח הזה. נמצא לפי זה שיש לנו מקום לומר שגם רבינו נהג לברך בנוסח הזה.

## המשך 'שונה הלכות' מעמוד 2

הדבר הזה נהוג במצוה זאת ובדבר זה, כן הוא בחבירו. והנה המתקשקש הזה ראה בשבחו של הדיין בעת שזיכה אותו, אם כן היה לו ללמוד דבר מדבר גם בעת שחייבו, שבדואי כדון וכתורה עשה, ולא עשה כן רק גינה את הדיין, והנה פגם במדת "בנין אב", המכוון נגד "וחנון שבי"ג מדות. וז"ש ושמעתי כי חנון אני, וסמך ליה אלקים לא תקלל, הבן הדבר: [אגרא דכלה משפטים]

אצלו וחייבו, יצא מלפניו ואמר אין דיין שוטה הימנו, א"ל אתמול היה משובח והיום שוטה, לכך הזהיר לך הכתוב אלקים לא תקלל, עכ"ל. הדברים צריכין ביאור שלא תירץ כלום על הסמיכות של כי חנון אני. והנ"ל דהנה ידוע י"ג מדות של רחמים שבתורה שבכתב, מכוונים נגדם י"ג מדות שהתורה נדרשת בתורה שבעל פה. והנה מדת "חנון (שמות לד ו) היא מדה שלישית בי"ג מדות, מכוון נגדה בתורה שבעל פה מדת בנין אב. ובנין אב הוא לימוד ללמוד דבר מדבר, כמו שמצינו

לא נשלם בכתב יד אדמו"ר הק' זי"ע זצלה"ה): [אגרא דכלה בהר]

**המדבר על הדיין פוגם במדת בנין אב**  
ושמעתי כי חנון אני' (שמות כב כו). מה כתיב אחריו (שם כז) 'אלקים לא תקלל'. ומה ענין זה לזה, אמרו רבותינו (שמו"ר פל"א ח') מעשה באחד שהיה לו דין, ובא אצל הדיין וזיכה אותו, ובא ויצא אותו שנזדכה ואמר פלוני השופט אין כמוהו בעולם, אחר ימים היה לו דין ובא

<p align="center"><b>מעיינות מהרצ"א</b></p> <p align="center"><b>מז</b></p> <p>כ"ק דודי הרה"צ מוה"ר דוד מדינאב זצוק"ל, שסיפרו לי אשר ביום באתי בכרית קודש ביום השמיני ללידתי, שאל אדוני אבי את אבי אמי זקני הרבי רבי צבי אלימלך שפירא מדינאב זצוק"ל איך לקרוא בשמי, והשיב לו בזה הלשון: "איך הדבר מגיע לך, עלי הדבר מוטל, אנכי אברך ואנכי אקרא שמו כאשר יוטב בעיניי, ויהי כאשר קרא את שמי "יוסף בנימין" תמהו כל השומעים, כי ידעו אשר השם הזה לא על שם המשפחה ולא מעין סדר השבוע, וכמו לב המסוכים בסעודת ברית מילה ביין, דרש דרש כל אחד מן חבריאי מעם על קריאת שמי יוסף בנימין בדרך צחות, ואא"ז שמע מפיהם ויאמרו: "גם דבריך נכוחים, אך המטעם הנכון אשר קראתי את שמו כן הוא כמוס עמדי", כל זה שמעתי מפה קדשם ובוודאי יסודתו בהררי קודש.</p> <p>ואני בעניי אמרתי רמו במה שקרא אותי אא"ז וללה"ה שם זה, מפני דאיתא בספרים הקדושים (עיין באגרא דכלה"ה) שג' עמודי העולם היינו 'תורה עבודה גמילות חסדים' (אבות פ"א מ"א) הוא אברהם יצחק יעקב, דאברהם הוא חס"ד, יצחק הוא עבוד'ה שעקד את עצמו על גבי המזבח, יעקב הוא תור"ה שלמד באהלי שם ועבר (זו"ה חקת), ואמרו המקובלים שזה ג' קוין, ולשלה פעמים ק"ו בנימטריא</p>	<p align="center"><b>מעיינות מהרצ"א</b></p> <p align="center"><b>מה</b></p> <div align="center" style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 10px 0;"> <p><b>עובדין קדישין</b></p> </div> <p align="center"><b>קריאת שמו של רבינו</b></p> <p>ועובדא ידענא הנודע ומקובל בדינו, כי רבינו הקדוש הגאון איש אלקים מוהר"ר אלימלך ז"ע מליזענסק בעל נועם אלימלך, צוה לבת אחרתו שהיתה אמו של זקני הגה"ק מהרצ"א מדינאב ז"ע בעל בני יששכר, לקרוא לבנה הנזכר עוד טרם הולדו בשם 'אלימלך' כשמו, וכשהובא לפניו זקני הנזכר כמו בן ג' שנים בחיים חיותו והודיעוהו כי שמו 'צבי אלימלך', הקפיד על מה ששינו והוסיפו עוד שם אחד על שמו, ונודע עוד מזה ואין עת האסף פה, וכן עוד מצדיקים ז"ע שמענו כזה שציוו לקרוא בחייהם בסוף ימיהם לילד הנולד כשמותם לסגולת טובת נפש הנולד שיוגדל ויהיה לאיש עובד ה', ומהודם נתנו עליו מזה בסגולת השם: [שו"ת מנחת אלעזר, חלק ג, סימן כו]</p> <p align="center"><b>קריאת השם של נבד רבינו הרה"ק ר' יוסף בנימין רייך אבר"ק העליש בעל בני בנימין ובני יוסף</b></p> <p align="center"><b>דכיונא כד הוינא טליא שמעתי מפה קדשם של מר אבי ז"ל ומפי</b></p> <p>וכאשר היה קשה לה לקרוא אותו בשם דודה בעודו בחיים חיותו, לכן הוסיפה לו עוד שם 'צבי' ונקרא שמו בישראל 'צבי אלימלך', ויגדל הנער ותביאהו אמו אל דודה הרה"ק הנ"ל, ויאמר לה הרבי ר' אלימלך הנה הצבי איננו מלך [א הירש איז קיין מלך] בכל זאת זה הקטן גדול יהיה ויאיר בתורתו וקדושתו בכל העולם כולו, וכן נתיקים בו, עכ"ל.</p> <p>וריד נפשי ומחונני הגאון החסיד מפולנסק (מח"ס אהל אלימלך זכ"כ שם באות קסב) ש" כתב לו בזה בשם ש"ב הגאון מוה"ר יוסף אבר"ק סעראצק, וזה"ל: בת אחרתו של של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק היתה</p>
---	---

<p align="center"><b>כוס מלא ברכות</b></p> <p>ברגשי גיל וחדוה באהבה ובהדרת כבוד נביע ונשגר את ברכותינו הלבביות אל מול ידידנו היקר החשוב והנעלה, החריף ובקי טובא, צנא מלא ספרי, ידי רב לו בתורת רבינו, וההדיר את סדר ההנהגות האדם בהגהות מאירות עינים ומשפחות לב אהל יששכר' ברוב פאר והדר</p> <p align="center"><b>הרה"ג ר' בן ציון האנפעלד שליט"א</b></p> <p>מצאצאי רבינו - עיה"ת לייקווד ולאבינו ידידנו הנכבד רודף צדקה וחסד, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה</p> <p align="center"><b>הרה"ח ר' ישעיה נפתלי משה האנפעלד שליט"א</b></p> <p>לרגל השמחה השרויה במעונם בהולדת הבן, הנכד, בשעט"ו מ ולמול טוב ויה"ר מלפני אבינו שבשמים שיזכה להכניסו בביתו של אברהם אבינו בעתו ובזמנו, לגדלו ולחנכו לתורה וליראת שמים, ולראות ממנו ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה, מתוך אושר ועושר וכל מילי דמיטב עד בלי די, ויתברכו ממעון הברכות בשפע ברכה והצלחה, ואך טוב ירדפונם כלמי חייכם עד עולם.</p>	<p align="center"><b>קול רנה וישועה באהלי צדיקים</b></p> <p>ברגשי גיל וחדוה נביע ונשגר את ברכותינו הלבביות, על מול מעיב ידידנו המפוסח, רום המעלה, אוצר בלום בתורה ויראת שמים, שופח על מנת להטפח, מרביץ תורה ויראה רבות שנים במדה גדושה, לו נאח תהלה</p> <p align="center"><b>הרה"צ ר' ברוך יהודה וואהגשאל שליט"א</b></p> <p align="center"><b>כ"ק אדמו"ר מלאנצהוט בית שמש</b></p> <p>לרגל השמחה השרויה במעונם באירוסיו בנו החתן המופלג בתורה ויראת שמים</p> <p align="center"><b>ירחמיאל נ"ו</b></p> <p>מבחירי ישיבת טשעבין</p> <p>עב"ג בת מחוי הרבני הנגיד הנכבד המפואר, נודע לשם ולתהלה בקרב עם סגולה, רודף צדקה וחסד</p> <p align="center"><b>הרה"ח ר' שלמה יוסף קופליק שליט"א</b></p> <p>וברכותינו צרופה בנחת, היא רעוא מן קדם אבותיו דבשמיא שהזיווג יעלה יפה לתפארת המשפחות המפוארות, ותזכו לראות רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, ואך טוב וחסד ירדפונם כל הימים.</p>	<p align="center"><b>כוס מלא ברכות</b></p> <p>ברגשי גיל וחדוה באהבה ובהדרת כבוד נביע ונשגר את ברכותינו הלבביות אל מול ידידנו היקר החשוב והנעלה, עשר ידות בתורה וכלליה, אהוב וחביב לכל ידידיו ומכיריו, ראש וראשון וכל דבר שבקדושה, עוסק בצרכי ציבור באמונה, לבו פתוח כאולם, עומד לימינינו בכל עת</p> <p align="center"><b>הרה"ח מוהר"ר חנה זלמן מענדל סאלינסקי שליט"א</b></p> <p>אב"י בעיר לאנדאן ולחתנו האברך כמדרשו</p> <p align="center"><b>הר"ר משה טוביה גדליה בראווער שליט"א</b></p> <p>לרגל השמחה השרויה במעונם בהולדת הנכדה, הבת, למול טוב ובשעט"ו ושפתינו מרחשין לקל נורא עליה, עיזור השי"ת שיזכו לראות ממנה ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה, מתוך אושר ועושר וכל מילי דמיטב עד בלי די, ויתברכו ממעון הברכות בשפע ברכה והצלחה, ואך טוב ירדפונם כל ימי חייכם עד עולם.</p>
--	--	--

<p align="center"><b>לעלוי נשמת הרבנית הצדקנית מרת רייזל יפה-שלעיונגער ע"ה</b></p> <p>בת הגה"צ ר' חיים עקיבא הכהן קליין ע"ה</p> <p>נלב"ע י"ג כסלו. ת.נ.צ.ב.ה.</p> <p align="center"><b>נרתם ע"י</b></p> <p>ידידנו הנכבד הרה"ג ר' בן ציון האנפעלד שליט"א</p> <p>לרגל השמחה השרויה במעונם בהולדת בנו בשעט"ו ולמול טוב</p>	<p align="center"><b>לעלוי נשמת הרב משה יוסף הרב משה יוסף</b></p> <p>בן הרב משה יוסף רייזמאן זצ"ל נלב"ע י"ג מרחשון תשע"ה. ת.נ.צ.ב.ה.</p> <p>נרתם ע"י ידידנו נכדו הרה"ג ר' שמעון מילעל שליט"א</p>	<p align="center"><b>לעלוי נשמת הרה"ח ר' שמואל פסאל בן הרב יחזקאל רייך ז"ל</b></p> <p>בונה ומקים קרית צאנז נתינה-ירושלים</p> <p>נלב"ע ט"ז מרחשון תשע"ה. ת.נ.צ.ב.ה.</p> <p>נרתם על ידי נכדו ידידנו הנגיד הנכבד הרה"ח ר' מנחם מענדל רייך שליט"א</p>
<p align="center"><b>לעלוי נשמת הרה"ח ר' ישעיה נפתלי הירן האנפעלד ז"ל</b></p> <p>נכד רבינו בעל בני יששכר ז"ע</p> <p>נלב"ע כ"ז סיון תשע"ג לפ"ק. ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p align="center"><b>לעלוי נשמת הרה"ח ר' אברהם ישכר בן הרה"ח ר' ישעיה נפתלי הירן האנפעלד ז"ל</b></p> <p>נכד רבינו בעל בני יששכר ז"ע</p> <p>נלב"ע כ"ז סיון תשע"ג לפ"ק. ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p align="center"><b>לעלוי נשמת הרבנית מרת חנה לאה ע"ה</b></p> <p>בן הרה"ח ר' ישראל אריה זצ"ל אדמו"ר מפרמינשלאן-לונדון. נלב"ע כ"ב סבת תשע"ד</p> <p>נרתם ע"י בנה הרה"ג ר' חיים בעק שליט"א.</p> <p>כ"ב מיישיבת מנחת יצחק</p>